

תורה אור • פרשת יתרו • מאמר 3

ביאור על הנ"ל

”ביאור על הנ”ל”

באמצעות המצוות המשיך אברהם את אור אין סוף אל ז”א, אך רק באמצעות המוחין דיניקה, ולכן רק בתוך אצילות. משה, ששורשו בחכמה סתימאה של אריך אנפין, היה יכול להוריד את אור התורה והמצוות אל העולמות התחתונים, משום שרק המקור הגבוה ביותר יכול לרדת אל המקום הנמוך ביותר.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

[/likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/3](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/3)

הנקודה

באמצעות המצוות המשיך אברהם את אור אין סוף אל ז"א, אך רק באמצעות המוחין דיניקה, ולכן רק בתוך אצילות. משה, ששורשו בחכמה סתימאה של אריך אנפין, היה יכול להוריד את אור התורה והמצוות אל העולמות התחתונים, משום שרק המקור הגבוה ביותר יכול לרדת אל המקום הנמוך ביותר.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

ביאור זה למאמר הקודם על "משה ידבר" שואל מה המשיך אברהם כאשר קיים את התורה לפני שניתנה, ומדוע גילוייה למטה היה זקוק למשה. רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח איברים דמלכא: תשע ספירות, שכל אחת מהן כוללת תשע, ובכל אחת מהן שלושה כלים, מסתכמות ברמ"ג; וחמשת החסדים הגורמים לצמיחה משלימים לרמ"ח. ז"א גדל באמצעות עיבור, יניקה ומוחין; מוחין דיניקה משמשים את המדות, כמו שטעם מזין אהבה, ולכן הם עדיין נחשבים לחלק מן המדות. זהו מה שהמשיך אברהם, "אבר מה": באמצעות החסד המשיך את אור אין סוף אל כלי המדות ואל מלכות, והיה הראשון שקרא להי "אדון". אך ההמשכה נשארה באצילות. משה, ששורשו בחכמה סתימאה של אריך אנפין, יכול היה להמשיך את האור אל בריאה, יצירה ועשיה, שכן הגבוה ביותר יורד אל הנמוך ביותר, כפי ששלושת העולמות נמשכים מהתיקון הראשון, "מי אל כמוך". תיקון זה, שם אל, כולל את היחודא עילאה ואת היחודא תתאה, ולכן באמצעות קולו של משה אלקים "עונה" למטה כמו למעלה.

מבנה

1	השאלה	2-11
ביאור למאמר הקודם: מצוותיו של אברהם המשיכו אלקות למעלה, ואילו משה הביא את הגילוי אפילו לעשיה. רמ"ח מצוות עשה הן רמ"ח איברים דמלכא, תשע ספירות שכל אחת מהן כוללת תשע.		
2	כיצד ז"א גדל	4-31
שלושה כלים בכל ספירה וחמשת החסדים מסתכמים ברמ"ח. ז"א גדל באמצעות עיבור, יניקה ומוחין; מוחין דיניקה משמשים את המדות ונחשבים לחלק מהן, שלא כמו חכמה, בינה ודעת עצמן.		
3	אברהם באצילות, משה למטה	6-51
אברהם, "אבר מה", המשיך את אור אין סוף אל שבע המדות ואל מלכות באמצעות החסד, אך רק בתוך אצילות. משה, שמקורו בחכמה סתימאה, ממשיך אותו אל בריאה, יצירה ועשיה, שכן שלושת העולמות נמשכים מהתיקון הראשון: הגבוה ביותר יורד אל הנמוך ביותר.		
4	שם אל ושני היחודים	8-71
התיקון הראשון, שם אל, כולל את היחודא עילאה ואת היחודא תתאה. ממנו נובע הכוח לגילוי למטה כמו למעלה, כך שאלקים "עונה" למטה בהתאם למידת קולו של משה.		

רמ"ח איברים דמלכא רמ"ח אברים דמלכא

רמ"ח מצוות עשה, המזוהות עם רמ"ח "איברים" של ז"א: תשע ספירות, שכל אחת מהן כוללת תשע, ובכל אחת שלושה כלים, מסתכמות ברמ"ג; וחמשת החסדים הגורמים לצמיחה מביאים את המספר לרמ"ח.

עיבור, יניקה ומוחין עיבור יניקה מוחין

שלושת השלבים שבהם ז"א גדל, הנקראים על שם התפתחותו של ילד. ביניקה הוא מגיע לשש המדות, שכל אחת מהן כוללת שש; רק כאשר הוא מקבל מוחין ממש הוא מקבל חכמה, בינה ודעת.

מוחין דיניקה מוחין דיניקה

מוחין המשמשים את המדות ומגדילים אותן, כמו שטעם מזין אהבה, ולכן הם נחשבים לחלק מן המדות. אברהם המשיך את האור אל ז"א באמצעות מוחין אלה.

חכמה סתימאה חכמה סתימאה

החכמה הנעלמת שבתוך כתר של אריך אנפין, שורש נשמתו של משה. מכיוון שמדרגתה גבוהה כל כך, היא יכולה לרדת למטה יותר משורשו של אברהם ולהגיע לעולמות התחתונים.

התיקון הראשון מייג תיקוני דיקנא תיקון הראשון מייג תיקוני דיקנא

הראשון מבין שלושה עשר "התיקונים" של דיקנא דאריך אנפין, מדרגת "מי אל כמוך" ושם אל. אדרא רבא מלמדת ששלושה עולמות נמשכים ממנו, ואדמו"ר הזקן מזהה אותם כבריאה, יצירה ועשיה.

היחודא עילאה והיחודא תתאה יחודא עילאה ויחודא תתאה

שתי ה"דעות" של "אל דעות". ביחודא עילאה הכול לפניו הי נחשב לאין; ביחודא תתאה העולם הוא "יש מאין". שם אל כולל את שתייהן.

קטע 1 • 11-2

השאלה

1 ביאור על הנ"ל¹

ביאור על הנ"ל.

הכותרת מציינת שזהו ביאור למאמר שלפניו, שנפתח בפסוק "משה ידבר והאלקים יעננו בקול". הביאור חוזר לשאלת המאמר שהוא על קיום התורה בידי אברהם, ומפתח אותה בפירוט על פי הקבלה.

2 ביאור ע"פ משה ידבר² כו'. דעם היות³ דקיים אברהם כל התורה כולה⁴ עד שלא נתנה⁵ היה עיקר ההמשכה למעלה⁶

ביאור על [הפסוק] "משה ידבר" וכו': אף שאברהם קיים את התורה כולה, לפני שניתנה, עיקר ההמשכה הייתה למעלה,

אדמו"ר הזקן חוזר על הנקודה שבמאמר הקודם: אברהם קיים את התורה כולה לפני שניתנה, אך מה שהמשיך באמצעותה היה בעיקר "למעלה", במדרגות הרוחניות העליונות.

אבל משה ידבר וימשיך להיות הגילוי למטה גם בעשיה.⁷ וצ"ל מהו הענין שהמשיך אברהם ע"י המצות למעלה.

אבל "משה ידבר" וממשיך את הגילוי למטה, אפילו בעולם העשיה. ויש להבין מה המשיך אברהם למעלה באמצעות המצוות.

לעומת זאת, באמצעות משה הגילוי נמשך עד למטה, אפילו לעולם העשיה, העולם הנמוך ביותר, הכולל גם את העולם הגשמי שלנו. כדי לעמוד על ההבדל, המאמר שואל תחילה מה בדיוק המשיך אברהם למעלה באמצעות מצוותיו.

אך הוא כי רמ"ח מ"ע נקראים רמ"ח אברים דמלכא היינו רמ"ח אברים דז"א. כי ז"א הוא בעל טי⁸ ספירות ט' פעמים ט' הוא פ"א.

אלא שההסבר הוא ש-248 מצוות עשה נקראות "רמ"ח איברים דמלכא", כלומר, רמ"ח איברי ז"א. ז"א כולל תשע ספירות; תשע כפול תשע הן שמונים ואחת.

התשובה נפתחת בדבר הידוע: 248 מצוות עשה נקראות "רמ"ח איברים דמלכא", כלומר, איברי ז"א, המבנה של מדות ה'. כדי למנות את האיברים האלה, ז"א נחשב למבנה שלם הכולל תשע ספירות, שכל אחת מהן כוללת את כל תשע הספירות, ובסך הכול שמונים ואחת.

קטע 2 • 31-4

כיצד ז"א גדל

3 וכל בחינה יש בה ג' כלים פנימיים תיכונים חיצוניים הנק' סת"ר סוף תוך ראש.

ובכל בחינה יש שלושה כלים: פנימיים, אמצעיים וחיצוניים, הנקראים סת"ר — סוף, תוך, ראש.

בכל אחת מהספירות יש שלושה כלים: פנימיים, אמצעיים וחיצוניים, הידועים בראשי התיבות סת"ר — סוף, תוך, ראש. לכן כל אחת משמונים ואחת הבחינות היא עצמה משולשת.

הנה ג"פ פ"א הוא רמ"ג וה"ח המגדילים הרי רמ"ח אברי ז"א שהן שרש רמ"ח מ"ע ולהמשיך בחינת זו שיהי הגדלת אברי ז"א ע"ד הני"ל להיות טפ"ט כו'

כעת, שלוש פעמים שמונים ואחת הן 243, ועם חמשת החסדים המגדילים מתקבלים 248 איברי ז"א, שהם השורש של 248 מצוות עשה. והמשכת בחינה זו, כך שאיברי ז"א יגדלו באופן שתואר לעיל, להיות תשע פעמים תשע וכו',

שלוש פעמים שמונים ואחת הן 243; בצירוף חמשת החסדים, הכוחות המגדילים את ז"א, מתקבלים 248. 248 איברי ז"א אלה הם השורש של 248 מצוות עשה, וכעת נשאלת השאלה כיצד נמשכת בו הגדילה המלאה, "תשע פעמים תשע".

הוא ע"י בחי' עיבור יניקה מוחין⁹ כי בבחי' עיבור הוא תלת כלילן מתלת. ואח"כ בחי' יניקה הוא שמתגדל ז"א בבחי' ו"ק וכל א' כלול מששה מספר ל"ו.

נעשית באמצעות בחינות עיבור, יניקה ומוחין. שכן בבחינת עיבור יש "תלת כלילן מתלת" — שלושה הכלולים בשלושה. לאחר מכן, בחינת יניקה היא גדילתו של ז"א בבחינת שש הקצוות, כשכל אחת מהן כלולה משש, ובסך הכול שלושים ושש.

ז"א מתפתח בשלושה שלבים, הנקראים על שם שלבי גדילתו של ילד: עיבור, יניקה ומוחין. בעיבור יש רק "תלת כלילן מתלת" — שלושת המדות כלולות זו בזו; ביניקה הוא גדל לשש המדות, "שש הקצוות", שכל אחת מהן כוללת את כל השש, ובסך הכול שלושים ושש.

וזהו ענין מי ברא אלה.¹⁰ מי הוא בחי' בינה ברא אלה הן ו"ק דז"א כל א' כלול מששה כו'.

וזהו ענין "מי ברא אלה". "מיי" הוא בחינת בינה; "ברא אלה" — "אלה" הן שש הקצוות של ז"א, שכל אחת מהן כלולה משש וכו'.

הפסוק "מי ברא אלה" רומז לכך. "מיי" מציין את בינה, שמולידה את ז"א; "אלה", שערכן בגימטריה שלושים ושש, מציין את שש המדות של ז"א, שכל אחת מהן כוללת שש.

4 והנה אף שביניקה יש גי'כ מוחין ונק' מוחין דיניקה. עכ"ז נק' רק וי"ק כי מוחין אלו הם בכלל המדות יחשבו עדי"מ השכל של המדה שיאהב מחמת טעם ושכל שזה השכל מגדיל המדה כחלב שמגדל את הולד.

והנה, אף שבשלב היניקה יש גם מוחין, הנקראים "מוחין דיניקה", בכל זאת הוא נקרא רק וי"ק, שש הקצוות. שכן מוחין אלה נחשבים בכללותם כחלק מן המדות. למשל, השכל שבגללו אדם אוהב דבר-מה, מחמת טעם והיגיון; שכל זה מגדיל את המדה, כמו חלב שמגדל את התינוק.

גם בשלב היניקה יש לז"א סוג מסוים של שכל, "מוחין דיניקה", ובכל זאת הוא נחשב רק שש המדות, משום ששכל זה שייך למדות. המשל הוא אדם שאוהב דבר-מה מסיבה מסוימת: הסיבה מזינה ומגדילה את האהבה, כשם שחלב מגדל את התינוק.

ולכן בכלל המדה יחשב שהוא מדה ממש ע"כ נק' רק וי"ק. ואח"כ בחי' מוחין ממש הוא על דרך משל השכל שבפ"ע כמו הלומד חכמה ונק' חב"ד דאצילות כו':

לכן הוא נחשב כחלק מן המדה, כלומר כמדה ממש, ועל כן נקרא רק וי"ק. לאחר מכן באה בחינת המוחין ממש: למשל, שכל העומד בפני עצמו, כמו אדם הלומד חכמה; והם נקראים חב"ד דאצילות, וכן הלאה.

מכיוון ששכל זה הוא חלק מן הרגש, השלב עדיין נקרא רק שש הקצוות. רק לאחר מכן באים מוחין ממש, מחשבה העומדת בפני עצמה, כמו אדם הלומד תחום חכמה; למעלה, אלו חכמה, בינה ודעת דאצילות.

קטע 3 • 51-6

אברהם באצילות, משה למטה

5 וזהו ענין המצות שקיים אברהם.¹¹ היינו שהמשיך אוא"ס בז"א כי אברהם הוא בחי' אבר מה ע"ש היותו יסוד

וזהו [פירוש] המצוות שקיים אברהם: כלומר, הוא המשיך את אור אין סוף בז"א. אברהם הוא בחינת "אבר מה", על שם היותו היסוד

כעת המאמר מיישם זאת באברהם: המצוות שקיים המשיכו את אור אין סוף בז"א. את שמו דורשים כ"אבר מה", משום שהוא היסוד, הצינור שדרכו אבא, בחינת חכמה, נמשך בז"א.

אבא שבז"א השכל של המדה כנ"ל וממשיך אורות בכלים שמתחלה עד שלא נברא העולם¹² היה הוא ושמו בלבד.¹³ ועתה נתחלק לז' שמות כו' חסד כו'.

של אבא שבז"א, שהוא השכל של המידה, כפי שהוסבר לעיל. והוא ממשיך אורות בכלים: בתחילה, לפני שנברא העולם, היו הוא ושמו בלבד; וכעת הוא נחלק לשבעה שמות וכו' — חסד וכו'.

היסוד של אבא שבז"א הוא "השכל של המידה" שהוזכר לעיל. אברהם המשיך אורות בכלים: לפני הבריאה היו הוא ושמו בלבד, אך כעת שמו נחלק לשבעה שמות, כנגד שבע המידות, החל בחסד.

(פ"י כי הז' שמות¹⁴ הם בחי' אורות¹⁵ של הז' מדות¹⁶ היינו בחי' האור א"ס המתלבש בכלי חסד נקי אל כמ"ש חסד אל כל היום¹⁷ ואור המתלבש בגבורה נקי אלקים כו' ולכן הם ז' שמות

(כלומר, שבעת השמות הם בחינת האורות של שבע המידות; היינו, אור אין סוף המתלבש בכלי חסד נקרא אל, כמו שכתוב: "חסד אל כל היום", והאור המתלבש בגבורה נקרא אלקים וכו'. לכן יש שבעה שמות,

במאמר מוסבר בסוגריים ששבעת השמות הם האורות של שבע המידות. אור אין סוף, כשהוא מתלבש בכלי חסד, נקרא אל, ככתוב: "חסד אל כל היום"; וכשהוא מתלבש בגבורה הוא נקרא אלקים, וכן הלאה.

משא"כ קודם שנברא העולם ולא היה עדיין אצילות המדות היה בחי' האור א"ס כמו שהוא למעלה מבחי' התלבשות בכלים והוא ענין היה הוא ושמו בלבד) והיינו בבחי' גמ"ח ממשיך האור במל' בת היתה לאברהם ובכל שמה.^{18, 19}

ואילו לפני שנברא העולם, כשעדיין לא נאצלו המידות, הייתה בחינת אור אין סוף כפי שהוא למעלה מהתלבשות בכלים; וזהו ענין "היו הוא ושמו בלבד". כלומר, באמצעות בחינת גמילות חסדים הוא ממשיך את האור במלכות: "בת הייתה לאברהם ובכל שמה".

לפני שנברא העולם, ולפני שנאצלו המידות, היה אור אין סוף למעלה מכל התלבשות בכלים; זהו פירוש הביטוי "הוא ושמו בלבד". באמצעות מעשי חסד המשיך אברהם את האור במלכות, ה"בת" שבמאמר חז"ל שלאברהם הייתה בת ושמה בכל.

וע"כ אמר אדנ"י אל נא תעבור²⁰ כו' ומעולם לא קראו להקב"ה אור א"ס אדון שימשך במלכות אלא אברהם²¹ כו'.

לכן אמר: "אדנ"י, אל נא תעבור" וכו'. ומעולם לא קרא אדם להקדוש ברוך הוא, לאור אין סוף, "אדון" כדי שיימשך במלכות, אלא אברהם וכו'.

לכן פנה אברהם אל ה' בכינוי "אדנ"י", כלומר "אדון", ולפי דברי חז"ל איש לא קרא לה' "אדון" לפני אברהם. הכינוי "אדון" מבטא את המשכת אור אין סוף במלכות, כלומר במלכותו של ה' בעולם.

ואמנם כל המשכות אלו דאברהם הי' נשאר באצילות היינו גידול רמ"ח אברי ז"א ע"י מוחין דיניקה כנ"ל.

אולם כל ההמשכות האלה של אברהם נשארו באצילות; היינו, גידול רמ"ח איברי ז"א באמצעות מוחין דיניקה, כפי שהוסבר לעיל.

עם זאת, כל ההמשכות של אברהם נותרו בתחום האצילות, העולם שעדיין מאוחד עם ה'. במונחים שהוסברו לעיל, הוא חולל את גידול רמ"ח איברי ז"א באמצעות מוחין דיניקה.

אבל כדי שיומשך בבי"ע²² הוא ע"י משה שהוא מבחי' ח"ס שבכתר²³ דא"א אלא שנשפל ביסוד אבא והורד שמה ולהיותו גבוה יושפל יותר למטה.

אבל כדי שהאור יימשך בעולמות בריאה, יצירה ועשיה, הדבר נעשה באמצעות משה, ששורשו בבחינת חכמה סתימאה שבכתר דאריך אנפין, אלא שהוא הונמך ליסוד אבא והורד לשם; ומכיוון שמקורו גבוה, הוא יכול לרדת נמוך יותר.

המשכת האור לעולמות התחתונים בריאה, יצירה ועשיה דרשה את משה, ששורשו בחכמה סתימאה שבכתר דאריך אנפין, בחינת הרצון האלוף, מקום גבוה בהרבה משורשו של אברהם. הוא הונמך ליסוד אבא; ומכיוון שמקורו כה גבוה, הוא יכול לרדת נמוך יותר.

כענין שכתוב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך^{24.25.26} כו'. וכמ"ש באדרא רבא²⁷ (ד' קל"ב ע"א) בענין תלת עלמין דנפיק²⁸ מתקונא קדמאה²⁹ כו'.

כמו שכתוב: "ועברתי בארץ מצרים" — "אני ולא מלאך" וכו'. וכמו שנאמר באדרא רבא (ד' קל"ב ע"א) בענין "שלושה עולמות היוצאים מתיקון הראשון" וכו'.

שתי דוגמאות ממחישות שמקור גבוה יותר יכול להגיע למקום נמוך יותר: ביציאת מצרים עבר ה' בעצמו במצרים, "אני ולא מלאך"; ובאדרא רבא שבזוהר נאמר על שלושה עולמות היוצאים מהתיקון הראשון ממש.

שהתלת עלמין הם ג' עולמות ביי"ע והם נמשכים מהתיקון הראשון מיי"ג ת"ד דא"א³⁰ דאצי' שהוא בחי' מי אל כמוך³¹ כו'.

כלומר, שלושת העולמות הם בריאה, יצירה ועשיה, והם נמשכים מהתיקון הראשון מבין שלושה עשר תיקוני הדיקנא של אריך אנפין שבאצילות, שהוא בחינת "מי אל כמוך" וכו'.

אדמו"ר הזקן מזהה את שלושת העולמות כבריאה, יצירה ועשיה. הם נמשכים מהראשון מבין שלושה עשר תיקוני הדיקנא של אריך אנפין שבאצילות, המקושרים בקבלה עם שלוש עשרה מידות הרחמים; התיקון הראשון הוא בחינת "מי אל כמוך".

וזה פליאה לכאורה איך יהיה דילוג המדרגה מבחי' י"ג ת"ד דא"א שהיא מקור האצי' שיומשך מזה ג' עולמות ביי"ע.

לכאורה, הדבר תמוה: כיצד ייתכן דילוג מדרגות, מבחינת שלושה עשר תיקוני הדיקנא של אריך אנפין, שהיא מקור האצילות, כך ששלושת העולמות בריאה, יצירה ועשיה יימשכו ממנה?

הדבר מעורר תמיהה: כיצד יכולים העולמות התחתונים להימשך ישירות משלושה עשר תיקוני הדיקנא של אריך אנפין, מקור האצילות כולה, תוך דילוג על כל המדרגות שביניהם?

אך הענין הוא משום דאדרבה כי כדי שיבא האור עד למטה כ"כ בעולמות ב"י צריך שיבא ממקום הנעלה ביותר כי לעוצם הרוממות יוכל להשפיל א"ע למטה יותר כו'.

אלא שהענין הוא להפך: כדי שהאור יגיע נמוך כל כך, אל העולמות בריאה, יצירה ועשיה, עליו לבוא מהמקום הנעלה ביותר; שכן דווקא מפני רוממותו העצומה הוא יכול להשפיל את עצמו למטה יותר וכו'.

התשובה היא להפך: כדי שהאור יגיע נמוך כל כך, עליו לבוא מהמקום הגבוה ביותר, שכן רק מה שנעלה באמת מסוגל להשפיל את עצמו עד כדי כך.

6 ולכן שיהיה התהוות עולמות ב"י שהוא דוקא ע"י המשכה מתיקון הראשון ד"יג ת"ד. וזהו פי' מי אל כמוך³² שיוכל לישפיל א"ע כ"כ למטה מטה כו'.

לכן, התהוותם של עולמות בריאה, יצירה ועשיה היא דווקא באמצעות המשכה מהתיקון הראשון מתוך שלושה עשר תיקוני הדיקנא. וזהו פירוש "מי הוא אל כמוך": שהוא יכול להנמיך את עצמו כל כך, עד למטה מטה כו'.

לכן העולמות התחתונים מתהווים דווקא באמצעות המשכה מהתיקון הראשון. זו משמעות הפסוק "מי הוא אל כמוך": איש אינו יכול להנמיך את עצמו כפי שהי יכול, עד למטה מטה.

ועד"ז יובן ג"כ בהמשכת האור ע"י התומ"צ בעולמות ב"י שהוא ע"י משה דייקא להיותו ממקום גבוה יותר משרש בחינת אברהם. ע"כ יכול להמשיך האור למטה ביותר גם בבי"ע משא"כ המשכות אברהם היו רק באצילות:

ובאותו אופן יובן גם ענין המשכת האור באמצעות התורה והמצוות לעולמות בריאה, יצירה ועשיה: הדבר נעשה דווקא באמצעות משה, משום ששורשו במקום גבוה יותר משורש בחינתו של אברהם. לכן הוא יכול להמשיך את האור עד למטה ביותר, גם לעולמות בריאה, יצירה ועשיה; ואילו ההמשכות של אברהם היו רק בעולם האצילות.

כך גם לגבי המשכת האור לעולמות התחתונים באמצעות התורה והמצוות: לשם כך נדרש משה, ששורשו גבוה משורשו של אברהם. משום כך משה יכול היה להמשיך את האור עד לעולמות בריאה, יצירה ועשיה, ואילו ההמשכה של אברהם הגיעה רק לעולם האצילות.

קטע 4 • 71-8

שם אל ושני היחודים

7 וזהו כי אל דעות³³ הוי'. ופי' ב' דעות הן יחו"ע ויחו"ת. יחו"ע מלמעלה למטה כולא קמיה כלא ולמעלה היש כו'.

וזהו [פירוש] "כי אל דעות הוי'". כלומר, שתי הדעות הן יחודא עילאה ויחודא תתאה. יחודא עילאה הוא מלמעלה למטה: "כולא קמיה כלא", ולמעלה הוא היש כו'.

כך מתפרש הפסוק "כי אל דעות הוי'": לשון הרבים מצביעה על שני סוגי דעת — יחודא עילאה ויחודא תתאה. ביחודא עילאה, במבט מלמעלה כלפי מטה, הכול לפני ה' הוא כאין, ורק הוא שלמעלה הוא היש האמיתי.

ויחוי"ת הוא בהפך היינו יש מאין שלמטה היש. ובשם זה שם אל הוא בחי' תקון הראשון מיי"ג ת"ד כולל הב' דעות.

ויחודא תתאה הוא להפך: יש מאין, כך שלמטה הוא היש. ושם אל הוא בחינת התיקון הראשון מיי"ג תיקוני דיקנא, הכולל את שתי הדעות.

יחודא תתאה הוא ההפך: במבט מלמטה, העולם הוא "יש מאין", והעולם הנברא הוא היש. שם אל, בחינת התיקון הראשון, כולל את שני סוגי הדעת.

8 והוא כמ"ש היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם.³⁴ בוחן כליות. וע"כ משם נמשך הכח שיהיה הגלוי גם למטה להיות שוים

וזהו כמו שכתוב: "היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם"; "בוחן כליות". ולכן משם נמשך הכוח שגם למטה תהיה ההתגלות, כדי שיהיו שווים,

אדמו"ר הזקן מוסיף פסוקים המתארים את ה' כמי שיוצר את כל הלבבות "יחד", מבין את כל המעשים ובוחר את ה"כליות" — את פנימיותו של האדם. משם אל, הכולל את שני סוגי הידיעה, נמשך הכוח לכך שגם למטה תהיה ההתגלות, כך שהעליון והתחתון יהיו שווים.

פ"י שלא יסתיר בחי' יחודא תתאה הדעה שממטה למעלה על בחי' גלוי דעה עליונה ויהיה הגלוי למטה כמו למעלה.

כלומר, שבחינת יחודא תתאה — הידיעה שמלמטה למעלה — לא תסתיר על בחינת גילוי הדעת העליונה, וההתגלות תהיה למטה כפי שהיא למעלה.

"שוים" פירושו שיחודא תתאה, הידיעה שמביטה מלמטה למעלה ורואה את העולם כמציאות ממשית, לא תסתיר את גילוי הדעת העליונה. כך האלוקות תהיה גלויה למטה כפי שהיא גלויה למעלה.

וז"ש והאלקים יעננו³⁵ פ"י אלקים הוא בחי' המסתיר להיות נראה למטה היש כו' והוא בחי' יחוי"ת יעננו למטה כפי שנמשך אליו בקולו של משה³⁶ מלמעלה למטה וע"ז ארז"ל יושב ושונה כנגדו³⁷ ממש: וזהו שכתוב: "והאלקים יעננו". כלומר, אלקים הוא הבחינה המסתירה, שבגללה למטה נראה היש וכו', והיא בחינת יחודא תתאה. "יעננו" למטה, בהתאם למה שנמשך אליו בקולו של משה מלמעלה למטה. ועל כך אמרו חז"ל: "יושב ושונה כנגדו ממש".

לכן נאמר בפסוק במעמד הר סיני: "והאלקים יעננו". אלקים, השם המסתיר ומאפשר לעולם להיראות כיש, הוא יחודא תתאה; והוא "עונה" למטה בהתאם למידה שבה קולו של משה מוריד אליו את הגילוי העליון. דברי חז"ל שהוא "יושב ושונה כנגדו ממש" מתארים את ההתאמה המדויקת הזאת.

שאלות לשיחה

1. מדוע מוחין דיניקה נחשבים לחלק מן המדות, וכיצד הדבר מצביע על הגבול של מה שהשיג אברהם?
2. כיצד תשע ספירות, שלושה כלים וחמשת החסדים מצטרפים לרמ"ח מצוות עשה?
3. מדוע אור המגיע לעולמות הנמוכים ביותר חייב לבוא מהמקום הגבוה ביותר, וכיצד ממחישים זאת "אני ולא מלאך" ושלושת העולמות שבאדרא?
4. מהן שתי הדעות שב"אל דעות", וכיצד קולו של משה ממשיך את העליונה אל התחתונה?

מקורות והפניות

הערות

פסקה 1

1 ביאור על הני"ל

ההערה מפנה לנוסח של המאמר: הנחה שערך אדמו"ר האמצעי, שנדפסה בספר המאמרים תקס"ו בעמוד 216.

הערת קה"ת

הנחת כ"ק אדמו"ר האמצעי בסה"מ תקס"ו ע' רטז. המאמר עם הגהות באוה"ת פי יתרו ע' תתנא. ראה לקמן עג, ד.

פסקה 2

2 משה ידבר

בסיני, "משה ידבר והאלקים יענו בקול". המאמר הקודם פתח בפסוק הזה; כאן "משה ידבר" מתפרש כמשה שממשיך את הגילוי למטה.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֶזֶק מְאֹד מִשֵּׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹקִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל:

And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

3 דעם היות . . מוחין דיניקה

ההערה מפנה את הקורא לאור התורה על תרומה, עמוד 1524, לקטע שמכאן ועד למילים "המוחין דיניקה".

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פי תרומה ע' איתקב.

4 דקיים אברהם כל התורה כולה

רב אומר שאברהם אבינו קיים את התורה כולה, כפי שנאמר: "עקב אשר שמע אברהם בקולי". המאמר שואל מה הוא המשיך בכך, שהרי הדבר היה לפני מתן תורה.

Yoma 28b:9 יומא כ"ח ב:ט

אָמַר רַבִּי: קַיִּים אַבְרָהָם אַבִּינוּ כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ, שְׁנֵאָמַר: "עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וגו'". אָמַר לָקָה רַב שִׁמִּי בַר חִיָּיא לְרַב: וְאַיֵּמָא שְׁבַע מִצְוֹת? הָאֵיכָא נָמִי מִילָהּ! וְאַיֵּמָא שְׁבַע מִצְוֹת וּמִילָהּ! אָמַר לָקָה: אַם כֵּן מִצְוֹתִי וְתוֹרָתִי לָמָּה לִּי?

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

5 כל התורה כולה עד שלא נתנה

המשנה בסוף מסכת קידושין אומרת שאברהם אבינו קיים את התורה כולה לפני שניתנה, ומצטטת: "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת".

Kiddushin 82a:10 קידושין פ"ב א:י

בְּנִצְרוּתוֹ מַהוּ אוֹמְרָא? "וְקוֹלִי הִ' יִחְלִיפוּ כַח". בְּזִקְנוּתוֹ מַהוּ אוֹמְרָא? "עוֹד יִגְוִיבוּ בְּשִׁיבָה", וְכֵן הוּא אוֹמְרָא בְּאַבְרָהָם אַבִּינוּ: "וְאַבְרָהָם זָקֵן... וְהָיָה בְּרַח אֶת אַבְרָהָם כָּלִי" – מִצִּינוּ שֶׁעָשָׂה אַבְרָהָם אַבִּינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כּוּלָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִתְּנָה, שְׁנֵאָמַר: "עַקֵּב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמֶרְתִּי מִצְוֹתִי חֻקוֹתַי וְתוֹרָתִי"

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

6 עיקר ההמשכה למעלה

המאמר הזה מסביר שהתורה והמצוות מוסיפות אור באצילות: לימוד התורה ממשיך את אור אין סוף לכלים הפנימיים, המוחין, והמצוות ממשיכות אותו לכלים החיצוניים של ז"א באצילות; ואילו בעולמות התחתונים הוא מלוכש רק בתורה ובמצוות הגשמיות. עוד נאמר שם שכל המצוות נועדו להשלים את רמי"ח איברי ז"א – הרעיון שעליו מבוסס המאמר הזה.

הערת קה"ת

ראה קו"א לתניא ד"ה להבין מ"ש בפע"ח שכל המצוות הם תוספות אור באצילות.

7 עיקר ההמשכה למעלה . . הגילוי למטה גם בעשי

ההערה מפנה לסדרת המאמרים משנת 5672, כרך 3, עמוד 1414, לדיון בהבדל בין המשכה שעיקרה למעלה לבין גילוי למטה, אפילו בעשיה.

הערת קה"ת

ראה המשך תערי"ב ח"ג ע' איתיד.

8 כי ז"א הוא בעל ט' ספי ט' פעמים ט'

שם, בהסבר מדוע אומרים שהמצוות מושרשות בז"א ("רמ"ח פקודין, רמ"ח איברים דמלכא"), לקוטי תורה מביא את אותו חשבון: ז"א כולל תשע ספירות, וכל אחת מהן כוללת תשע, ובסך הכול שמונים ואחת; לכל אחת יש ראש, תוך וסוף; שלוש פעמים שמונים ואחת הן 243, וחמשת החסדים הגורמים לגדילה משלימים את המניין ל-248.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת במדבר יז, ב. אוה"ת יתרו ע' תתקמ. קטע מובא בסה"מ תרל"ב ח"ב ע' תרכב.

פסקה 3

9 עיבור יניקה מוחין

ההערה מפנה ל־Derech Mitzvosecha, במצוות קרבן הפסח, בעניין שלושת השלבים: עיבור, יניקה ומוחין.

הערת קה"ת

ראה דרך מצותיך מצות קרבן פסח. ספר המאמרים תש"ג בד"ה ביום השמיני עצרת ע' נה.

10 מי ברא אלה

"שאו מרום עיניכם וראו: מי ברא אלה?" אדמו"ר הזקן מפרש את "מי" כבינה ואת "אלה", שהאותיות שלהן עולות בגימטריה לשלושים ושב, כשש המדות של ז"א, שכל אחת מהן כוללת שש.

Isaiah 40:26 ישעיהו מ:כ"ו

שְׁאוּ-מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בָרָא אֶלֶּה הַמּוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאָם לְכֻלָּם בְּשֵׁם יְקָרָא מְרַב אוֹנִים וְאִמְיָן כַּח אִישׁ לֹא נֶעְדָּר:

Lift up your eyes on high, And see: who hath created these? He that bringeth out their host by number, He calleth them all by name; By the greatness of His might, and for that He is strong in power, Not one faileth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 ענין המצות שקיים אברהם

לפי ההערה, המאמר מסביר שאברהם המשיך את "הגדלות" של ז"א: רמ"ח איברי המלך, תשע ספירות שכל אחת מהן כלולה מתשע, יחד עם חמשת החסדים המביאים לגידול, כשורש רמ"ח מצוות עשה.

הערת קה"ת

ראה בסה"מ תרכ"ז ע' כט דאברהם המשיך להיות גדלות ז"א שהוא ענין רמ"ח אברים דמלכא ט' ספירות טפ"ט כו' וה' חסדים המגדילים שהם שרש רמ"ח מ"ע. ע"ש.

12 עד שלא נברא העולם

שם אדמו"ר הזקן מצטט את אותה מימרה מפרקי דרבי אליעזר ומסביר את הביטוי "שמו בלבד": שמו אינו שייך כלל לענין הבריה והחיות; הוא לבדו קיים, ככתוב: "רם על כל גוים ה'".

הערת קה"ת

פדרי"א פ"ג. ראה לקמן ע"ט, ב. וראה לעיל סג, ב. לקו"ת בהר מג, ב ובמ"מ לשם.

13 עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד

פרקי דרבי אליעזר מלמד שלפני שנברא העולם היו רק הקדוש ברוך הוא ושמו. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כאור אין סוף לפני שהתלבש בכלים של המדות.

Pirkei DeRabbi Eliezer 3:2-3 פרקי דרבי אליעזר ג' ב"ג

עד שלא נברא העולם, היה הקדוש ברוך הוא ושמו הגדול בלבד, ועלה במחשבה לברא את העולם, והיה מחריט את העולם לפניו ולא היה עומד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך שהוא רוצה לבנות פלטרים שלו, אם אינו מחריט בארץ סדודותיו ומובאיו ומוצאיו, אינו מתחיל לבנות, כך הקדוש ברוך הוא החריט לפניו את העולם ולא היה עומד עד שברא את התשובה. שבעה דברים נבראו עד שלא נברא העולם, ואלו הן: תורה, גיהנם, וגן עדן, וכסא הכבוד, ...

Before the world was created, the Holy One, blessed be He, with His Name alone existed, and the thought arose in Him to create the world. He began to trace (the foundations of) the world before Himself, but it would not stand. They told a parable, To what is the matter like? To a king who wishes to build a palace for himself. If he had not traced in the earth its foundations, its exits and its entrances, he does not begin ... to build. Likewise the Holy One, blessed be

Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain) • Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain)

14 כי ה' שמות

ההערה מפנה למאמר "מאי חנוכה" משנת 5673, השייך לסדרת מאמרי 5672, בעניין שבעת השמות.

הערת קה"ת

ראה בד"ה מאי חנוכה תרע"ג (בהמשך תרע"ב).

15 הם בחי' אורות

ההערה מציעה שכינוי שבעת השמות "אורות" מבוסס על הדעה שעשר הספירות שייכות גם לאור ולא רק לכלים, כפי שנידון במאמר זה.

הערת קה"ת

וי"ל שזהו להשטת שגם בהאור שייך ע"ס — ד"ה והי' עקב עטר"ת ע' תקצה.

16 היינו שהמשיך אוא"ס בז"א . . (פי' כי ה' שמות . . אורות של ה')

מדות

ההערה אומרת שהמאמר מסביר את ההגהה שבסוגריים כאן כהמשכת אורות בכלים, ומפנה שם להגהה שנדפסה באור התורה.

הערת קה"ת

הגיה זו נתבאר בד"ה ויצב שם תרנ"ה ע' נ מבאר שזהו"ע המשכת האורות בכלים ומציין שם להגה"ה שנדפס באוה"ת יתרו ע' תתנב. וראה בד"ה ראה נתתיך עזר"ת ע' קלא.

17 חסד אל כל היום

"חסד אל כל היום". הפסוק מצמיד את השם אל לחסד, וכך מלמד שהאור המלוכב בכלי החסד נקרא אל.

Psalms 52:3 תהילים נ"ב:ג

מִהֲתַתְּהֶלֶל בְּרָעָה הַגְּבוּר חֶסֶד אֶל כָּל־הַיּוֹם:

Why boastest thou thyself of evil, O mighty man? The mercy of G-d endureth continually

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים נב, ג.

18 בת היתה לאברהם ובכל שמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בבא בתרא טז, ב.

19 בת היתה לאברהם ובכל שמה

על הפסוק "וה' ברח את אברהם בכל", דעה אחת בגמרא אומרת שלאברהם הייתה בת ושמה בכל. כאן הבת היא מלכות, שאליה המשיך אברהם את האור.

Bava Batra 16b:10 בבא בתרא ט"ז ב"י

כתנאי: "וה' ברח את אברהם בכל" – מאי "בכל"? רבי מאיר אומר: שלא היתה לו בת. רבי יהודה אומר: שהיתה לו בת. אחרים אומרים: בת היתה לו לאברהם, ו"בכל" שמה. רבי אלעזר המודעי אומר: איצטגנינות היתה בלבו של אברהם אבינו, שכל מלכי מזרח ומערב משקימין לפתחו. רבי שמעון בן יוחי אומר: אכן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא; ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם – תלצה הקדוש ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

20 אדניי אל נא תעבור

כשבאו שלושת האורחים אמר אברהם: "אדני", אם נא מצאתי חן בעיניך, אל נא תעבור מעל עבדך; כאן הדברים נקראים כפנייה לה'. אדמו"ר הזקן מביא את השימוש של אברהם בשם אדניי כביטוי לכך שהמשיך את האור לתוך מלכות.

Genesis 18:3 בראשית י"ח:ג

וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי אִם־נָא מְצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֶל־נָא תַעֲבֹר מֵעַל עַבְדְּךָ:

and said: 'My lord, if now I have found favour in thy sight, pass not away, I pray thee, from thy servant

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

21 ומעולם לא קראו להקב"ה . . אדון . . אלא אברהם

רבי יוחנן אמר בשם רבי שמעון בר יוחאי שמיים שברא ה' את עולמו לא קרא לו איש "אדון" עד שבא אברהם וקרא לו אדון. כאן הכוונה להמשכת

the L-rd (Himself) smote every first-born — not through an angel or a messenger.

Beeri Edition, Koren, Jerusalem, 2019 (CC-BY-NC) • Mechilta, translated by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY)

26 אני ולא מלאך

מדרש הנעלם מלמד שהקדוש ברוך הוא שמר בידו שלושה מפתחות — של לידה, של גשמים ושל תחיית המתים — ולא מסר אותם למלאך או לשרף, מפני ששום שליח אינו יכול לעשות את מה שהוא עושה. הקטע ממשיך ומסביר את "אני ולא מלאך": במצרים ה' בעצמו עשה את מה שאף מלאך, שרף או שליח לא היה יכול לעשות.

Zohar, Vayera 27:410-413 ספר זוהר, וירא כ"ז: ת"י-ת"ג

27 וכמ"ש באדרא רבא

הקטע באמור, המפנה בחזרה לקטע זה, מסביר שאבא גדל עד שלמות קומתו באמצעות "יניקה" מהתיקון השמיני שבדיקנא דאריך אנפין, שמקורו בחכמה סתימאה. רק לאחר מכן הוא יכול להשפיע למטה, עד בריאה, יצירה ועשיה, שכן הדבר הגבוה יותר יכול לרדת נמוך יותר. גם לקוטי תורה על שיר השירים, כג ע"א, מפנה לקטע זה בעניין יכולתו של דבר גבוה יותר לרדת נמוך יותר ולהתגלות.

הערת קה"ת

ראה לקו"ת אמור לט, א. שה"ש כג, א שמציין לכאן. וראה המשך תערי"ב ח"ג ע' א'שפז. באוה"ת פ' יתרו ע' תתנג מבאר "וי"ל דהיינו לפי שאברהם המשיך מוחין דיניקה בוי"א ומה לא יכול להיות עדיין השפעה למטה בבי"ע רק תוס' אור באצ"י, אבל ע"י משה נמשך מוחין דגדלות לוי"א, ע"ש. בסה"מ תרל"ה פרק קצו. ובסה"מ תרס"ה ע' קפו מביא קטע מכאן.

28 באד"ר . . בענין תלת עלמין דנפיק

באמור מפנה אדמו"ר הזקן את הקורא ל"ביאור על 'משה ידבר', בעניין שלושת העולמות היוצאים מהתיקון הראשון. כלומר לקטע זה. הוא מוסיף שם שהיניקה מתלתלי הזקן, אף שהיא נמשכת ממקום נעלה, החכמה סתימאה, באה בכל זאת בדרך חיצונית.

הערת קה"ת

בלקו"ת אמור לט, א ובשה"ש כו, א מציין לכאן.

29 תלת עלמין דנפיק מתקונא קדמאה

אידרא רבא מתארת את התיקון הראשון של הזקן הקדוש, שעליו נאמר "מי אל כמוך", וכן את העולם הראשון, השני והשלישי היוצאים ממנו. אדמו"ר הזקן מזהה אותם עם בריאה, יצירה ועשיה.

Zohar, Idra Rabba 11:100-112 ספר זוהר, האדרא רבא י"א:ק-ק"ב

30 מהתיקון הראשון מיי"ג ת"ד דא"א

ההערה מפנה לשם בעניין הראשון מבין שלושה עשר תיקוני דיקנא דאריך אנפין.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת במדבר בהוספות (כרך מטות-מסעי) ע' איתלב.

31 מי אל כמוך

"מי אל כמוך, נושא עוון ועובר על פשע". אידרא רבא מייחסת את מילות הפתיחה שלה לתיקון הראשון של הזקן, ואדמו"ר הזקן משתמש בהן באותו אופן.

Micah 7:18 מיכה ז':י"ח

מיי"ל כמוך נשא עון ועבר על פשע לשאריה נחלתו לאי-החזיק לעד אפו כי-הפך חסד הוא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage?

אור אין סוף לתוך מלכות.

Berakhot 7b:1 ברכות ז' ב"א

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מיום שברא הקדוש ברוך הוא את העולם, לא היה אדם שקרא להקדוש ברוך הוא "אדון", עד שבא אברהם וקרא אדון, שנאמר: "ויאמר אדני אלוקים במה אדע כי אירשנה".

R. Johanan said in the name of R. Simeon b. Johai : From the day that the Holy One, blessed be He, created the Universe, nobody called Him "L-rd" until Abraham came and so called Him ; as it is said, "And he said, O L-rd G-d, whereby shall I .know that I shall inherit it?" (Gen. xv. 8)

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה ברכות ז, ב.

22 אבל כדי שיומשך בבי"ע

לפי ההערה, אור התורה מפנה לקטע זה בדיון על הארון: התורה נמשכת דווקא באמצעות משה.

הערת קה"ת

באוה"ת לך לך כרך ד תרפח, א מציין לכאן בענין הארון המשכת התורה ע"י משה דוקא.

23 משה . . ח"ס שבכתר

ההערה מפנה לשם בעניין שורשו של משה בחכמה סתימאה שבכתר.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' תצוה ע' איתרב.

24 ועברתי . . אני ולא מלאך

דברי ה' לפני מכת בכורות: "ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדוגמה לירידת העליון עד לתחתון.

Exodus 12:12 שמות י"ב:י"ב

וְעָבַרְתִּי בְּאֶרֶץ-מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהָפִיתִי כָל-בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד-בְּהֵמָה וּבְכָל-אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי ה'

For I will go through the land of Egypt in that night, and will smite all the first-born in the land of Egypt, both man and beast; and against all the gods of Egypt I will execute judgments: I am the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Zohar I, 117a זח"א ק"ז, א

הערת קה"ת

שמות יב, יב. מכילתא פ' בא פס' והכיתי. מדרש הנעלם זח"א ק"ז, א.

25 אני ולא מלאך

המכילתא על "והכיתי כל בכור" שוללת את האפשרות שהיה זה מלאך או שליח: "לא על ידי מלאך, ולא על ידי שליח, ולא על ידי שרף", אלא ה' בעצמו.

Mekhilta DeRabbi Yishmael, Tractate Pischa 7:6 מכילתא דרבי ישמעאל, מסכתא דפסחא ז':ו'

"והכיתי כל בכור". שומע אני, על ידי מלאך או על ידי השליח. תלמוד לומר: (שמות יב, כט) "ויי הכה כל בכור בארץ מצרים", לא על ידי מלאך ולא על ידי שליח ולא על ידי השרף.

and I shall smite": I might think, through an angel or" through a messenger; it is, therefore, written (Ibid. 29) "and

תשובתו של ה' למטה היא בהתאם למידת קולו של משה.

Berakhot 45a:8 ברכות מ"ה א:ח

אמר רבי שמעון בן פאי: מניין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא, שנאמר: "משה ידבר והאלקים יענו בקול", שאין תלמוד לומר "בקול", ומה תלמוד לומר "בקול" — בקולו של משה.

R. Simeon b. Pazzi said : Whence is it that the translator is not permitted to raise his voice above that of the reader? As it is said, "Moses spoke, and G-d answered him by a voice" (Exod. xix. 19) — there was no need to say "by a voice" ; what, therefore, does the teaching "by a voice" tell us? By a voice [equal to that] of Moses

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

37 יושב ושונה כנגדו

כל תלמיד חכם שיושב וקורא ושונה בתורה, הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו. אדמו"ר הזקן מיישם זאת על תשובתו של אלקים למטה, בהתאם מדויק למידת קולו של משה.

Tanna DeBei Eliyahu Rabbah 18:1-2 תנא דבי אליהו רבה י"ח א-ב

... א"כ למה נאמר בכל צרתם לו צר אלא אמר הקב"ה בכל צער וצער שיש לישראל כביכול אני עמהם שנאמר לו צר א"ת לו צר אלא לי צר שנאמר (ישעיהו מ"ט:ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר כך אתפאר לך נאמר קומי רני בלילה וגו' מאי שפכי כמים לבך נכח פני ה' מכאן אמרו כל ת"ח שיושב וקורא ושונה ועוסק בתורה הקב"ה יושב כנגדו וקורא ושונה עמו שכאן נאמר נכח פני ה' ולהלן הוא אומר ויחנו אלה נוכח אלה וגו' (מלכים א כ"ב:ט) מה להלן פניהם של אלו נוכח פניהם

OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 6

32 מי אל כמוך

"מי אל כמוך". כאן אדמו"ר הזקן מפרש זאת כשבח ליכולתו של ה' להשפיל את עצמו עד למדרגה הנמוכה ביותר.

Micah 7:18 מיכה ז:י"ח

מִי־אֵל כְּמוֹךָ נָשָׂא עוֹן וְעָבַר עַל־פֶּשַׁע לְשֹׁאֲרֵית נִחַלְתּוֹ לֹא־יִחַזֵּיק לְעַד אָפוּ כִּי־יִפְחַץ חֶסֶד הוּא:

Who is a G-d like unto Thee, that pardoneth the iniquity, And passeth by the transgression of the remnant of His heritage? He retaineth not His anger for ever, Because He delighteth in mercy .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 7

33 כי אל דעות הוי

מתפילתה של חנה: "כי הוי אל דעות". אדמו"ר הזקן דורש את צורת הרבים "דעות" כשתי האחדויות, הכלולות שתיהן בשם אל.

I Samuel 2:3 שמואל א ב:ג

אֶל־תִּרְבוּ וְתִדְבְּרוּ גְבוּהָ גְבוּהָ יֵצֵא עֲתָק מִפִּיכֶם כִּי אֵל יָדְעוֹת Havayah וְלוֹ נִתְכַּנּוּ עַלְלוֹת:

Multiply not exceeding proud talk; Let not arrogancy come out of your mouth; For the L-RD is a G-d of knowledge, And by Him actions are weighed

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 8

34 היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם

"יוצר יחד לבם, המבין אל כל מעשיהם". אדמו"ר הזקן מצטט פסוק זה כשהוא מתאר את הכוח, הנמשך משם אל, לכך שהאלקות תתגלה למטה.

Psalms 33:15 תהילים ל"ג:טו

הַיּוֹצֵר יַחַד לִבָּם הַמִּבִּין אֶל־כָּל־מַעֲשֵׂיהֶם:

He that fashioneth the hearts of them all, That considereth all their doings

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

35 והאלקים יענו

"משה ידבר והאלקים יענו בקול". המאמר מסתיים בקריאת אלקים כיחודא תתאה, העונה למטה בהתאם למידת קולו של משה.

Exodus 19:19 שמות י"ט:י"ט

וַיְהִי קוֹל הַשֹּׁפָר הוֹלֵךְ וְחֹזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹקִים יַעֲנֵנוּ בְּקוֹל:

And when the voice of the horn waxed louder and louder, Moses spoke, and G-d answered him by a voice

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 בקולו של משה

הגמרא מפרשת "יענו בקול" — "בקולו של משה", ולומדת מכך שהמתורגמן אינו רשאי להגביה את קולו מעל קולו של הקורא. כאן

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) דרך (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Pirke DeRabbi Eliezer, Sefaria Vocalized Edition (Public Domain); Pirke de Rabbi Eliezer, trans. Rabbi Gerald Friedlander, London, 1916 (Public Domain); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Beeri Edition, Koren, Jerusalem, 2019 (CC-BY-NC); Mechilta, .translated by Rabbi Shraga Silverstein (CC-BY); OYW (segmentation according to Warsaw 1880) (Public Domain)

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309) [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/)

מיום חגיגי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/3/](https://likuteitorah.com/he/torah-ohr/yisro/3/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק